

On commence en français !

Bettina Brandt-Nilsson

Lærer (Bistrupskolen, Birkerød); faglig webredaktør i fransk på UNI-C, formand for opgaveudvalget i fransk, Undervisningsministeriet.
bettina.brandt-nilsson@skolekom.dk

„Fransk er let, hest hedder *cheval*, og sådan er det hele vejen igennem“.

Lad mig tage Storm P. på ordet og bekende, at det er nemt nok at lære fransk fra 7. klasse. Eleverne er topmotiverede, men oplever ofte, at de befinder sig på dybt vand, når de skal til at lære fransk. Eleverne opdager heldigvis hurtigt, at de kan skyde mange genveje til at få et større og 'gratis' ordforråd ved at drage paralleller til de sprog, de kender, nemlig engelsk og dansk. Med hensyn til grammatikken springer vi i begynderundervisningen over, hvor gærdet er lavest. Vi hæfter undrende grammatiske spørgsmål op på de konkrete tekster, vi læser, arbejder med ordklasser og taler om, hvad en sætning på dansk består af ... jamen, sådan er det også på fransk! Hovedsætninger er nemme at konstruere!

Som fransklærer og praktiker har jeg gennem årene gjort mig nogle overvejelser vedrørende begynderundervisningen, og hvordan den virker. Efter nogle år med deltagelse i udarbejdelsen af faghæftet og læseplaner for fransk i folkeskolen (Skoleloven af 1993) fik jeg af en sprogkonsulent tilbud om at være med til udvikle det første danskproducede fransksystem. Det er blevet til *Avant-garde*, skrevet og udviklet i samarbejde med Eva Kambsgard¹.

I det følgende vil jeg præsentere hvordan man med udgangspunkt i *Avant-garde* kan arbejde med begynderundervisning. Efterhånden har jeg startet flere begynderhold op i fransk, og en af de erfaringer, jeg har gjort, er, at de elever, der får muligheden for at lære fransk, er meget motiverede. Denne lyst og glæde ved at starte med at lære et nyt

sprog giver nærmest optimale forudsætninger for det gode afsæt og har samtidig animeret mig som lærer til at udnytte denne ressource, som eleverne møder op med.

Sproget i klasseværelset er helt afgørende for de kommunikative kompetencer, som eleven skal udvikle. Lige fra den første fransktimer sættes der derfor et skilt op over døren, hvor der står *Ici on parle français !* Det er meget væsentligt, at man som lærer og elev stræber efter at gøre målsproget til et arbejdsprog i klasseværelset. Sprog opstår som bekendt ikke ud af et tomrum, det opstår mellem mennesker i et socialt samspil.

Vores materiale tager sit udgangspunkt i det kommunikative sprogsyn, hvilket kan udtrykkes således: eleverne skal være i stand til at kommunikere mundtligt og skriftligt på en måde, der er relevant og hensigtsmæssig i situationen på baggrund af mundtlige, skrevne og audiovisuelle *input*.

Fra indlæring af specifikke sprogfunktioner og deres realiseringer udvikler arbejdet sig til mere komplekse kommunikationsopgaver, der stiller større krav til anvendelsen af relevante sproglige strategier og til elevernes grammatiske kompetence. Eleverne skal udvikle deres forståelse af sproget fransk, og hvordan det kan bruges. Materialet indeholder øvelsestyper, der fokuserer på disse faktorer, hvilket i en kommunikativ sprogindlæring betyder, at der arbejdes med bevidsthed om afsender og modtager (hvem taler / skriver til hvem og med hvilken hensigt), forskel på formel og uformel sprogbrug, tale-

sprog og skriftsprog - samt sammenligning af fransk og dansk og af fransk og engelsk. Der lægges i begynderundervisningen op til dels træning af mundtlig redegørelse, som indebærer evnen til at udtrykke sig mundtligt om et eller andet på fransk, dels interaktion, som indebærer evnen til at indgå i samtale på fransk.

Sansning og sprog

I den forbindelse er det vigtigt at stimulere hele sanseapparatet; både øre og øje er væsentlige sanser, der hjælper til hele den proces, det er at lære et sprog. Talefærdighed er netop fokuspunktet i begynderundervisningen, og derfor går en stor del af undervisningen med at lytte til og forstå det talte sprog. Eleverne skal også være i stand til at kommunikere mundtligt og skriftligt på en måde, der er relevant og hensigtsmæssig i situationen, på baggrund af mundtlige, skrevne og audiovisuelle *input*. Det at lære et nyt sprog starter altid med at lytte. Jeg husker selv, hvordan jeg som barn kunne sidde i timevis på gyngerne og tale fransk og russisk. Det kom vel fra film, jeg havde set i fjernsynet: jeg syntes, det lød fantastisk. Senere da jeg lærte engelsk og tysk i skolen, mindedes jeg gåturene på vej hjem, hvor jeg smagte på de nye lyde og højlydt prøvede dem af. Intet nyt under solen, akkurat som barnet i vuggen eller fostret i mors mave, der lytter, inden det begynder at tale på sit modersmål. Som mor til tre på henholdsvis 10, 7 og 1½ år, kan jeg da også iagttage, hvordan barnet lærer sit modersmål ved at lytte, ved at prøve sig frem, blive hjulpet og rettet m.m. På samme måde skal

franskeleven også vænne sig til det nye sprog.

Det at lære at tale et nyt sprog kommer ikke af sig selv. Det kræver træning og atter træning. Den fysiske træning i sprogindlæringen drejer sig om evnen til at få taleorganerne (munden, tungen, luftvejene m.m.) til at fungere med de nye lyde og ord. Den intellektuelle træning handler om at huske ord, sætninger og facts til at skabe indhold i kommunikationerne på fransk.

Fransk uden for skolen

Da man i Danmark ikke jævnligt hører fransk uden for skolen, er det meget vigtigt, at eleven ofte og intensivt lytter til fransk. Eleverne har derfor deres egne cd'er med lydsiden til tekstbogen til hjemmebrug. Det intensive lyttearbejde hjælper eleverne med at tilegne sig sprogets intonation og udtale. Gennem lyttefasen lærer eleverne også at acceptere, at der går lang tid, før de er i stand til at forstå almindelig talt fransk i almindeligt taletempo, og at de må lære at leve med at nøjes med i starten blot at kunne forstå delelementer.

Aktiviteter

Eleverne udsættes fra starten for mange forskellige aktivitetsformer, der kan træne deres mundtlige udtryksfærdighed. Der arbejdes f.eks. med klassesamtale, dialoger og A/B-øvelser, hvor eleverne arbejder parvis om at udveksle informationer, som henholdsvis den ene og den anden har. Denne form for *information-gap*-øvelse kan også udvides til at gælde for hele klassen. Tilsva-

rende forholder det sig med *enquête*-formen eller spørgeskema-undersøgelsen, hvor eleverne stiller spørgsmål til hinanden og noterer svarene. Man kan starte med helt enkle spørgsmål, f.eks.: *De quelle marque est ton portable ?* Sværhedsgraden i spørgsmål, svar og konklusioner kan på denne måde udvikles progressivt i forhold til elevernes sproglige niveau.

Den mundtlige kommunikation tjener især til at aktivere, motivere og engagere eleverne i undervisningen. Man skal som lærer ikke afbryde eleven for at rette, men tage notater og vente til senere. I visse talesituationer vil det være formålstjenligt for læreren at gå ind som igangsætter eller som samtalepartner. Erfaringen viser, at hvis læreren holder ud og fra starten belaver sig på at skulle gentage meget og eventuelt simultantolke sig selv, så vænner eleverne sig hurtigt til at forstå og senere til selv at bruge fransk. Det skal helst ligge implicit, at når eleverne ser fransklæreren, går den 'franske motor' i gang, - så man så vidt muligt prøver at bruge sproget til alt. Det er vigtigt at forklare eleverne, og det er vel sådan, man kan forstå 'ansvar for egen læring', dvs. viljen til at lege med, til at bruge den sparsomme fransktid så intensivt som muligt, viljen til at deltage aktivt og på fransk.

Arbejdsværksteder

Derfor er der lagt op til forslag til nogle sproglige strukturer, man kan benytte i dagligdagen i arbejdsværkstederne *Ateliers* i elevbogen i *Avant-garde*.

Som forfattere til materialet var det vores primære tanker at skabe en sprogudvikling, der bygger på autentiske tekster. Den faglige progression er styret af ministeriets undervisningsmål, Klare Mål. Øvelser og aktiviteter er derfor også tæt knyttet til tekstlæsningen og udviklet med henblik på differentiering og elevernes egen medvirken. *Avantgarde* er opdelt i temaer, og elevbogen består af to typer af indholdskapitler: *thèmes* og *ateliers*. I hvert tema indgår der bl.a. stof, som omhandler tekster, malerier og fotos med det formål at skabe global forståelse og oplevelser af kulturformidlende art. Systemet er opbygget således, at progressionen så vidt muligt ligger inden for hvert enkelt tema, således at en fleksibel brug af materialet kan finde sted. Man kan på denne måde bytte om på rækkefølgen af temaer, udelade nogle og supplere med andre materialer. Dog er der taget højde for nogle basale færdigheder, som skal gennemarbejdes, så man både som lærer og elev ved, hvad der forventes. Det basale ordforråd er efter hvert tema listet op og er udvalgt efter et pædagogisk skøn over, hvilke ord eleverne i den pågældende tekst som minimum skal kunne forstå for at fange hovedindholdet og for overordnet at kunne samtale om emnet.

En af overvejelserne vedrørende begynderundervisning er bevidstheden om, at tekstlæsning ikke automatisk fører til talefærdighed, men at der i høj grad er tale om forskellige discipliner, som man må tage højde for. Talefærdigheden udvikles via enkle imitationsøvelser, der godt nok henter sit ordforråd inden for det tema, der også be-

handles i læseteksterne, men som, når det kommer til elevens egen mundtlige produktion, baseres på brug af dialoger til imitation, udvikling af egne dialoger over til personlige kommentarer for at ende med redegørelser og indlæg i diskussioner. Gennem dramatiseringer, simulationer og rollespil, referater og fremlæggelser, organiseret i par, grupper og som individuelt arbejde, opøves talefærdigheden.

Tekstudvalg

Tekstudvalget i vores materiale er sammensat ud fra forskellige principper. Det er primært tanken, at eleverne skal arbejde i temaer, som indholdsmæssigt skal være motiverende og alderssvarende. Tekstudvalget er bredt sammensat inden for de forskellige genrer og består allerede fra første forløb så vidt muligt af autentiske tekster. Teksterne har en kulturel dimension, som giver mulighed for sammenligning mellem franske og danske forhold for netop at tilgodese forståelsen af såvel egen som fremmed kultur. Det siger sig selv, at der i begynderundervisningen vil være naturligt snævre grænser for, hvad eleverne kan forstå af autentisk læsestof på fransk. Derfor blev vi meget opmærksomme på, at det var meget vigtigt, at teksterne skulle have et vist indholdsmæssigt niveau for både at fastholde motivationen og give eleverne lyst til at fortsætte arbejdet med det franske på egen hånd.

En anden væsentlig faktor var, at teksterne skulle virke oplysende, inspirerende og motiverende i første omgang især for at styrke de kombinerede receptive

færdigheder: lytte og læse og for at stimulere de unge 13-14 åriges egen læring i fransk med et indhold, der appellerer til dem. Således kan sproget blive relevant og vedkommende for dem, selv om deres egen mundtlige og skriftlige produktion på fransk i en lang periode er yderst enkel.

Eleverne fra f.eks. 7. klasse arbejder med skønlitteratur, sagprosa, sangtekster, annoncer, brochurer, opskrifter m.m. De har allerede via deres arbejde med dansk og engelsk en forforståelse for teksttyper og arbejdet med litteratur m.m. Derfor skal de også lære at bruge de relevante læsestrategier, som de kender fra den øvrige sprogundervisning. Det har i denne sammenhæng været vigtigt at understrege, at teksterne ikke skulle bruges til oplæsning og oversættelse, men at de skal anvendes som grundlag for en bredere sprogbevidsthed, hvor fokus ikke er på den grammatiske form. Nogle af teksterne og sangene foreligger derfor også i en dansk gengivelse. Her kan eleverne således arbejde sideordnet med teksten på fransk og på dansk. Det vil sige, de hører den franske udgave og ser den også på tryk, samtidig med at de læser den danske gengivelse. Således forstår de umiddelbart en indholdsrig tekst på samme måde, som når man ser en fransk film med danske undertekster.

Grammatik

Med hensyn til grammatik har vi i systemet valgt at have en opslagsgrammatik til den elev, der har brug for en hurtig og enkel indføring i grammatisk tænkning, men systemet er ikke forsy-

net med lange grammatiske definitioner. Vi råder til, at man som lærer tager udgangspunkt i elevernes sprogiagttagelser, når behovet opstår. Det er som regel først, når eleverne selv formulerer spørgsmål til grammatikken, at lærerens forklaring hjælper dem med at få systematik i deres sproglige bevidsthed. Denne type grammatikundervisning vil oftest forekomme i mindre grupper.

Ind imellem er det vigtigt at lade musik og tekster tale for sig selv. Disse små musikalske 'bade' er i høj grad med til at stimulere sanserne, at åbne op for den højre hjernehalvdel. Både elever og lærer skal ind imellem have mulighed for at reagere mere lystbetonet i forbindelse med sprogindlæringen, og de skal have frie muligheder for, hvordan de vil bruge et lærebogsmateriale.

At samle på fransk

Eleverne er jo ikke sproglige analfabeter. De har allerede gjort væsentlige sprog-erfaringer fra deres egen indlæring af modersmål og engelsk. Men denne erfaring knytter sig til sprog, der er meget til stede i elevernes verden. Dette gælder ikke på samme måde med fransk. Det er derfor vigtigt, at man som lærer opfordrer sine elever til at opsøge så meget fransk som muligt. De må have øjne og ører åbne for alt fransk, der foregår omkring dem, da man jo ikke bliver bombarderet med fransk på samme måde som med engelsk. Der vises efterhånden en masse franske film og musik i fjernsynet. Her er det vigtigt, at eleverne bare lytter til det, uden at det kræves, at de forstår det.

Bare det at lytte bringer allerede én et skridt videre.

At turde gætte

At gætte og at turde gætte er en af de vigtigste evner ved sprogindlæring og især ved begynderundervisning. Eleverne skal arbejde med at udvikle deres sproglige selvtillid og gerne hurtigt nå til det, vi kalder kvalificeret gætning, hvor man bruger alle sine erfaringer til at løse nye problemer med. Fransk og engelsk har for eksempel mange fælles ord, de udtales blot forskelligt. Står eleven og savner en glose, så kan det f.eks. være oplagt at gætte via et engelsk ord, som de så udtaler på fransk, eller evt. et dansk ord, hvor man 'forfransker' udtalen.

At skrive fransk

At skrive fransk er også noget, man skal tage fat på i begynderundervisningen. Også her taler vi om træning på to niveauer; både det rent fysiske niveau med at få de franske bogstavers sammensætninger og accenter 'ind i hånden' og det intellektuelle niveau med at skrive korrekt og med et interessant indhold. På grund af internet og anden lignende kommunikation er kravet om at kunne udtrykke sig på skrift stadig stigende. Man kan evt. opfordre til, at eleverne finder en udenlandsk ven, som er i samme båd og også har fransk som andet fremmedsprog, som de kan kommunikere med på fransk.

Evaluering

I begynderundervisningen er det vig-

tigt at hjælpe eleverne til at erkende deres egen læringsproces og til at blive bevidste om deres stærke og svage sider inden for nøje udvalgte fokuspunkter.

Til brug for den interne evaluering i klassen kan man anvende mange forskellige evalueringsformer, der kan bruges i forhold til fagformål, læseplan og vejledning. Eleverne møder f.eks. i systemet *Avant-garde* en 'evalueringsvifte', *Mon éventail*, hvor de skal vurdere deres standpunkt inden for et eller andet område, og der er fire niveauer at vælge imellem (1. felt er lavest, 4. felt højest). Disse områder kan variere fra at være meget overordnede, som CKF-områderne (de centrale kundskabs- og færdighedsområder), til mere detaljerede, som f.eks. lytning. Viften skal udfyldes med farver, og det er klart, at jo flere felter, der er farvede, jo mere plads er der til at udfolde sig rent sprogligt. Læreren kan f.eks. også lave en vifte på hver enkelt elev og bruge den til at sammenligne med elevens vurdering af sig selv. Den kan blive et godt redskab til brug ved forældre / elevsamtaler.

Klare Mål

Med virkning fra 1. august 2002 findes der nu Klare Mål for fransk (nyt Faghæfte 18), hvor der både er formuleret slutmål for de centrale kundskabs- og færdighedsområder samt delmål for de forskellige forløb i undervisningen. Klare Mål for fransk beskriver de overordnede mål, som eleverne skal prøve at nærme sig, så godt de nu magter det, og med en øget bevidsthed om, hvordan det sker. Eleven kan f.eks. ved

selvevaluering prøve at indplacere sig ud fra de sproglige kompetencer - ikke med én karakter i forhold til ét mål, men med en realistisk vurdering af, hvilke kompetencer, han eller hun har opnået inden for de forskellige områder. Disse overvejelser og selvevalueringer er netop elevens bagage, såvel når der skal sættes nye mål som i samarbejdet mellem lærer og lærer / forældre. Klare Mål kan være med til at give lærerne et bedre planlægnings- og evalueringsredskab med henblik på kvalitetsudvikling af fagets indhold og sikring af den faglige progression i undervisningen. Samtidig kan målpræciseringen også være et redskab til at styrke dialogen mellem eleverne, forældrene og lærerne.

Mon Journal

Når eleverne også i begynderundervisningen skal inddrages i planlægningen af, hvad der skal foregå i fransktimerne, kan dagbogen, *Mon Journal*, være et godt redskab.

Idéen med *Mon Journal* er, at eleverne skriver tanker om deres egen læreproces ned på dansk eller på fransk.

- Hvad lærer jeg?
- Hvordan lærer jeg?
- Hvem arbejder jeg godt / dårligt sammen med?
- Hvordan går arbejdet i øvrigt?
- Kommentarer til arbejdsforløbet.
- Aftaler med f.eks. kammerater og lærer.

- Nye mål og ønsker for arbejdet med fransk.

Som supplement til den mere teoretiske evaluering kan der sideløbende arbejdes med portfolio, hvor eleverne gemmer nogle sproglige produkter som et mere håndgribeligt 'bevis' på, hvad de kan. Det kan dreje sig om produkter lige fra plancher, videobånd til rapporter, digte m.m. Portfolio'en skal kun indeholde mere overordnede færdiggjorte eksempler på elevens kunnen og meget gerne kunne belyse flere facetter at elevens arbejde. Det er tanken, at eleven bevarer og udbygger sin portfolio gennem årene.

Lad mig slutte, hvor jeg begyndte: at hest hedder *cheval* er ikke så svært endda. Vi danskere har mange fordomme vedrørende det franske sprog, franskmænd og i det hele taget det fremmede. Det er så netop udfordringen, udgangspunktet og vores lod som danskere. De unge mennesker i dag på 12-13 år vil gerne lære fransk.

Giv dem chancen!

Note

1 Brandt-Nilsson, Bettina & Eva Kambsgard: Avant-garde. Albertslund; Malling Beck, 1999. Systemet omfatter elevbog, lærervejledning, kassettebånd og cd.

Fransk i 7. klasse - Sådan husker jeg de første fransktimer!

Cecilie, 13 år*Hvordan var de første timer?*

Vores fransklærer kom ind. Hun begyndte at snakke fransk med det samme, selvom vi ikke forstod det. Det kunne jeg godt lide. Vi sammenlignede danske ord med franske og fandt ud af, at de to sprog på nogle punkter lignede hinanden. Jeg havde troet, at fransk var et meget svært sprog, men jeg fandt ud af, det slet ikke var så svært. Fra den første dag skrev vi af fra tavlen. Nogle synes, det var kedeligt at skrive alt med fra tavlen, men man lærte utrolig hurtigt ordene af den grund.

Fransk i 7. klasse - Sådan husker jeg de første fransktimer!

Shabnam Masood, 13 år*Hvordan husker du timerne?*

Jeg husker, at timerne var meget spændende, og vi havde det sjovt. Det var meget svært for mig at kunne læse fransk på den rigtige måde, fordi at fransk bliver skrevet på én måde og læst på en anden måde, og det var meget forvirrende de første gange, men jeg har vænnet mig til det nu.

Hvad synes du om sproget?

Første gang jeg hørte Bettina snakke til os på fransk, tænkte jeg bare, at det kan jeg ikke lære, fordi at det lød meget indviklet, men alligevel meget enkelt og meget smukt. Jeg synes, at det er et sprog, som er værd at lære. Og at fransk er meget smukt, og hvis man virkelig kan snakke fransk, så skal man være stolt af sig selv. Det vil jeg være!

Fransk i 7. klasse - Sådan husker jeg de første fransktimer!

Louise, 13 år.*Hvordan synes du det har været at starte 2. fremmedsprog?**Beskriv f.eks. om det har været let /svært/ anderledes fordi...?*

Jeg synes, det har været lidt svært at have fransk, fordi udtalen o.s.v. er meget anderledes og man skal tænke meget over nasaler og at stemme lydene og sådan noget. Men jeg synes også, at det var sjovt /spændende. Det var eller er også sværere end at lære engelsk, fordi man ikke ser /hører det så meget; man hører det f.eks. ikke så ofte i fjernsynet, hvor man samtidig kan følge med i underteksterne.

„Jeg kan huske at ...“ 7. klasseelevers erindringer om de allerførste timer i engelsk

.. jeg så frem til den dag, vi skulle starte med engelsk. Da vi så vores lærer første gang, fik vi fortalt, at hun hed Leni Dam, og at hun kun kunne snakke engelsk. Men vi fandt senere ud af, at det ikke var rigtigt. Første time skulle vi skrive alle de engelske ord, vi kunne, og næste dag skulle vi medbringe forskellige ting med engelsk tekst på og finde ud af, hvad det betød.

- .. vi troede, at Leni ikke kunne tale dansk, fordi hun kun snakkede engelsk til os.
- .. jeg glædede mig til at lære et andet sprog.
- .. vi skulle sige alt, hvad vi kunne på engelsk til Leni, og så skrev hun ordene op på et papir.
- .. jeg var helt vildt stolt over, at jeg vidste, hvordan man sagde kniv, gaffel og ske på engelsk.
- .. alle kunne sige *yes* og *no*, og alle vidste, hvad det betød.

- .. jeg syntes, det var sjovt.
- .. jeg syntes, det var spændende, fordi det var mit første udenlandske sprog.
- .. det var mit bedste fag den gang.
- .. man lærte en masse nyt på en gang; det kunne jeg godt lide.

- .. det var helt vildt spændende at lære et helt nyt sprog.
- .. det var lidt svært at forstå i starten, fordi vores engelsklærer talte kun engelsk hele tiden, men det gik.
- .. vi lavede en masse sjove ting, men også svære ting.

- .. jeg synes, det var spændende!
- .. jeg / vi (næsten) ikke forstod noget af det, der blev sagt!
- .. nogen af os troede, at Leni var englænder første gang vi så hende!!

.. da Leni spurgte mig på engelsk, hvad jeg hed, så var jeg lidt i tvivl om hvad jeg skulle svare. Og jeg kunne stave til *sun, car, house, girl*.